

Otázka / Problém / Tázání

Tázání je duševní, myšlenková aktivita; otázky nám nejsou uloženy (leđa někým druhým), ale jsme to my sami, kdo si je klademe. Někdy ovšem také říkáme, že nás otázky „napadají“. Z toho by ovšem vyplývalo, že ty otázky někde jsou a že odtud „na nás padají“, že k nám odněkud přicházejí, že na nás útočí apod. Není pochyb o to, že to nač se tážeme, má nějakou svou samostatnost, dokonce snad i ‚skutečnost‘, totiž v tom smyslu, že odpověď na naši otázku nemůže být něco, co si vymýšlíme stejně tak, jako jsme si vymysleli otázku. Když vyloučíme pseudo-otázky (kdy je tázání jen předstíráno za nějakým cílem, ale bez vážného úmyslu se dobrat odpovědi, anebo když je odpověď předem známa, takže jde jen o řečnický obrat apod.), pak samo tázání znamená, že předpokládáme, že v určité situaci nejsme zcela orientováni, že neznáme dost, abych se lépe orientovat mohli a že tedy předpokládáme něco významného, co by nám mohlo k lepší orientaci dopomoci, ale že to jen tušíme: a to je právě to, nač se tážeme. Tak např. něco vidíme, s něčím se setkáme, něco zažijeme, ale nevyznáme se v tom, nevíme, co si o tom myslit, ba třeba vůbec nevíme, co to je a co se to s námi setkalo. Nicméně toto samostatné, svébytné, námi nevymyšlené a na nás nezávislé „skutečné“ není přece součástí otázky, samo o sobě není ničím tázavým, nýbrž jen dotazovaným (nebo nedotazovaným, když si toho vůbec nevšimneme). Proto můžeme nadále trvat na tom, že tázání je právě jen naše aktivity, náš výkon, a že původ ani zdroj tázání není „skutečným“ mimo nás. – Naproti tomu však někdy potřebujeme zdůraznit, že otázka není jen výplodem, produktem našeho tázání, nýbrž že naše dotazování opravdu vzbuzuje, vyvolává, provokuje, zkrátka že se ve „skutečnosti“ samé něco, nač nemůžeme reagovat (odpovědět) jinak než právě otázkou, svým tázáním. Ale tomuto jakoby „skutečnému“ už nemůžeme říkat ani tázání, ani otázka, nýbrž budeme raději mluvit o „problému“. Odpovídá to zčásti i jazykovému úzu; řekneme-li, že „máme otázku“, každý to chápe tak, že to je naše otázka. Naproti tomu když řekneme, že „máme problém“, míníme tím něco, co jsme si nevymyslili, nýbrž co se nám jaksi postavilo do cesty, co se stalo překážkou pro dosažení našich cílů a co tedy musíme řešit, chceme-li jich navzdory tomu dosáhnout. Kromě toho může jít o cíle nejenom naše osobní, ale třeba i skupinové nebo dokonce cíle širšího společenství, ba celé společnosti, možná dokonce celého lidstva (např. když jde o ohrožení planety resp. celé její biosféry). V otázce nikdy nic podobného není; může se leđa stát, že otázku, kterou si klademe my, kladou si také někteří jiní.

(Písek, 050205-1.)